

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

نقض حقوق بشر دوستانه

آمریکا در افغانستان

فرآورده های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مهدی ناجی

۱	مقدمه	۱
۱	تجاوز ایالات متحده به افغانستان	۱
۲	کشار ککرک	۲
۲	بمباران بیمارستان اطفال در هرات و کابل	۲
۳	حمله به روستایی از توابع هرات	۳
۳	کشار عزیز آباد	۳
۳	کشار گرانی	۳
۴	کشار میوند	۴
۴	کشار قندهار	۴
۵	حمله هوایی به بیمارستان قندوز	۵
۵	کلام آخر	۵

پس از حملات تروریستی به مرکز تجارت جهانی در نیویورک، در ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ میلادی، دولت آمریکا در ۱۷ اکتبر ۲۰۰۱، با حملات هوایی اهداف مرتبط با جنبش حاکم طالبان و شبکه تروریستی القاعده به رهبری اسامه بن لادن را مورد هدف قرار داد. این تجاوز، بر دردهای مردم افغانستان پس از «جنگ داخلی افغانستان» ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ افزود. در ابتدای حملات به افغانستان، تنها متحدان نزدیک آمریکا در ائتلافی نظامی به دولت واشنگتن کمک کردند. اما در سال ۲۰۰۳ بود که «نیروهای ناتو» به طور رسمی وارد این درگیری شدند. انگلستان، آلمان، ایتالیا، گرجستان، رومانی، لهستان و استرالیا، کشورهایی بودند که در طول جنگ، در کنار آمریکا بودند. در میان متحدان آمریکا، کلیدی‌ترین نقش را می‌توانیم به انگلستان نسبت دهیم، چرا که این کشور از آغاز تا پایان، از آمریکا حمایت کرد. تجاوز به افغانستان را می‌توان «طولانی‌ترین جنگ» تاریخ آمریکا عنوان کرد که حدود پانزده سال به طول انجامید و در این سال‌ها موارد متعددی از اقدامات که نقض فاحش حقوق بشر محسوب می‌شوند از سوی نظامیان متجاوز به وقوع پیوست.

■ تجاوز ایالات متحده به افغانستان

در سال ۲۰۰۱، رئیس‌جمهور آمریکا، جورج دبلیو بوش، از طالبان خواست تا اسامه بن لادن را از القاعده اخراج کند و به آمریکا تحویل دهد. اگرچه طالبان مسئولیت حادثه برج دو قلو را نپذیرفت، اما جورج بوش معتقد بود که متهمان این حادثه تروریستی، طالبان و در راس آن‌ها اسامه بن لادن است. به همین دلیل بر درخواست خود پافشاری کرد؛ اما طالبان استرداد او را تنها در صورت وجود شواهد قانع کننده از دخالت در حملات ۱۱ سپتامبر پذیرفت و سایر مطالبات در خصوص استرداد دیگر مظنونان به تروریسم را رد کرد. رد درخواست آمریکا مبنی بر تحویل بن لادن، بهانه کافی را برای تجاوز به افغانستان، در اختیار جورج بوش قرار داد و آمریکا به همراه متحد اصلی خود، انگلستان، عملیات خود را به نام «عملیات آزادی پایدار» آغاز کرد. در دسامبر همین سال، شورای امنیت سازمان ملل متحد، تحت تاثیر بازیگران بزرگ بین‌المللی از جمله آمریکا، «نیروهای بین‌المللی کمک به امنیت» را برای کمک به دولت موقت کرزای و امنیت کابل تشکیل داد.

جورج بوش حمله به افغانستان را جنگی پیشگیرانه نامید، در صورتی که هیچ‌یک از نرم‌های حقوق بین‌الملل بشردوستانه چنین تجاوزی را توجیه نمی‌کردند. واشنگتن همچنین سعی کرد تا با تعریف تجاوز به افغانستان به نام «جنگ علیه تروریسم»، وجهت قانونی لازم برای آغاز تجاوز خود به این کشور را به دست آورد. لذا دولت آمریکا و متحدانش، جنگ علیه طالبان و القاعده در افغانستان را جنگ علیه تروریسم نامیدند. اگرچه در جریان تجاوز به افغانستان، جنایات‌های جنگی زیادی از سوی نیروهای متجاوز علیه غیرنظامیان افغانستان صورت گرفت، اما واشنگتن در کنار رسانه‌های غربی سعی کرد تا بر روی این حوادث هولناک و ضد

بشری، سرپوش بگذارد و به گونه‌ای آن را در نطفه خفه کند. در ادامه به برخی از حوادث می‌پردازیم که طی آن‌ها، حقوق بشردوستانه به نحو آشکاری نقض می‌شود.

■ کشتار ککرک

در اولین روز جولای سال ۲۰۰۲، نیروهای آمریکایی با بمباران یک جشن عروسی در افغانستان، ۴۸ نفر را قتل عام کردند. در کنار کشته‌ها، ۱۱۷ غیرنظامی نیز زخمی شدند. لاکهید آمریکایی AC-۱۳۰ که این مراسم شادی در روستای ککرک (واقع در جنوب افغانستان) را به عزا تبدیل کرد، عنوان داشت که این جشن، کانونی برای فعالیت‌های طالبان و القاعده بوده است. روز بعد، بیش از ۳۰۰ سرباز آمریکایی و افغانستانی برای بررسی حادثه وارد روستا شدند. آن‌ها با خانه‌های بزرگ در مرکز دهکده مواجه شدند که در آن، اجساد زنان و کودکان بی‌دفاع به چشم می‌خورد. سخنان روستاییان ککرک حاکی از آن است که در هنگام ورود سربازهای آمریکایی و افغانستانی، آن‌ها در حال انتقال اجساد کشته‌ها به مسجد و جمع‌آوری اجزای تکه تکه شده غیرنظامیان از خیابان‌ها و باغ‌های اطراف بوده‌اند. در این قتل عام، شش نفر بیشتر از حمله نیروهای آمریکایی به روستای مجاور، کشته شده بودند. این کشتارها اولین شکاف‌های عمومی را میان نیروهای افغانستانی و آمریکایی به وجود آورد. پس از بررسی رسمی این کشتار و حوادث مشابه دیگر سال ۲۰۰۲، سرهنگ ری شفرد، سخنگوی فرماندهی مرکزی ایالات متحده، در تیرنه نیروهای خود در افغانستان گفت: «ما خیلی سخت توانستیم ضرورت نظامی را برای حملات به غیرنظامیان و تاسیسات غیرنظامی ارزیابی کنیم و باید بگویم که به طور مثبتی اهداف قبل از حمله شناسایی شدند».

■ بمباران بیمارستان اطفال در هرات و کابل

نیروهای آمریکا طی بمباران دو بیمارستان مخصوص اطفال، یکی در کابل و دیگری در هرات، باعث کشته شدن صد کودک شدند. اصل «تفکیک میان اهداف نظامی و غیرنظامی» یکی از اصول اساسی حقوق بشردوستانه به حساب می‌آید که به وضوح در این حمله، زیر پا گذاشته است. در حقوق بشردوستانه برای کودکان، حمایت‌های خاصی در مقابل سایر غیرنظامیان وجود دارد. همچنین بر اساس کنوانسیون ۱۸۶۴ کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، حتی حمله به بیمارستان‌های نظامی به عنوان شخصیت «بی‌طرف»، ممنوع اعلام شده است و طرف‌های متخاصم باید برای این بی‌طرفی، احترام قائل شوند.^۱ علاوه بر این، پروتکل‌های الحاقی به کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو ۱۹۷۷ نیز به اصل تمایز اشاره می‌کند. باید به این نکته توجه داشت که بسیاری از مواد این پروتکل‌ها، امروزه از قواعد عرفی حقوق بین‌الملل محسوب می‌شوند که برای همه کشورها، حتی آمریکا که به این پروتکل‌ها نپیوسته است، لازم الاجرا هستند. بر اساس ماده ۴۸ پروتکل اول و همچنین ماده ۱۳ پروتکل دوم، «طرفین متخاصم باید در هر زمانی بین جمعیت غیرنظامی و مبارزان و بین اهداف آن‌ها تمایز قائل شوند و بنابراین، اقداماتشان را تنها علیه اهداف نظامی به‌کار گیرند.» اما آنچه در این حمله دیدیم، نقض فاحش حقوق بشردوستانه بود.

۱ - مشرق، ۱۴ تیر ۱۳۹۶.

■ حمله به روستایی از توابع هرات

تحقیقات انجام گرفته توسط دولت افغانستان در ماه مه ۲۰۰۷، نشان داد که طی دو روز بمباران نیروهای آمریکایی به روستایی در نزدیکی شهرستانی از توابع هرات، دست کم ۴۲ نفر، از جمله زنان و کودکان، قتل عام شدند. علاوه بر این، مقامات افغانستان اعلام کردند که این بمباران، ۱۰۰ خانه را ویران کرده و حدود ۱۶۰۰ نفر بی‌خانمان، بر جای گذاشته است. در پاسخ، نیروهای ویژه آمریکایی ادعا کردند که آن‌ها در حال مبارزه با نیروهای طالبان در این منطقه بوده‌اند. حامد کرزای، رئیس‌جمهور وقت افغانستان با ابراز خشم خود و مردم افغانستان نسبت به این کشتار گفت: «ما وقتی که نیروهای ائتلاف بین‌المللی و سربازان ناتو جان خود را از دست می‌دهند یا زخمی می‌شوند، بسیار متاثر می‌شویم... این دردها ما را آزار می‌دهد؛ اما ما مردم افغانستان هم مانند آن‌ها انسان هستیم». این بار واشنگتن به جای توجیه جنایت خود، سیاست‌های انکار را در پیش گرفت. سخنگوی پنتاگون، سرهنگ جرمی مارتین گفت: «ما از اتهامات آگاه هستیم، اما هیچ گونه اطلاعات موثقی را از طریق کانال‌های عملیاتی برای حادثه دریافت نکرده‌ایم». وی همچنین افزود: «ما همه اقدامات لازم را برای کاهش تلفات انسانی اتخاذ کرده‌ایم».

■ کشتار عزیز آباد

تحقیقات سازمان ملل متحد نشان می‌دهد که حملات هوایی آمریکا در ۲۲ اوت ۲۰۰۸، ۹۰ غیرنظامی افغانستانی را قتل عام کرده است. در میان این کشته‌ها، ۶۰ کودک نیز به چشم می‌خورند. این حادثه در روستای نوآباد، در منطقه عزیزآباد به وقوع پیوست. یکی از اعضای این منطقه در پارلمان افغانستان، اذعان کرد که روستاییان برای یک مراسم یادبود آماده می‌شدند که مورد هدف حملات هوایی نیروهای آمریکایی قرار گرفتند. ارتش آمریکا در ابتدا اصرار داشت که تنها پنج تا هفت غیرنظامی در طی این حملات کشته شده‌اند؛ اما پس از کامل شدن تحقیقات، در آمارهای خود تجدید نظر و عدد کشته‌ها را بیش از ۳۰ نفر برآورد کرد. یک مقام نظامی آمریکا در توجیه این حمله و اعلام آمارهای نادرست به خبرنگاران گفت که برآوردهای اولیه آن‌ها از تلفات نادرست بوده است. چراکه سربازان نتوانستند، پس از حمله به راحتی وارد روستا شوند. وی همچنین ادامه داد: «ما در تعداد تلفات غیرنظامی تا حدودی اشتباه کردیم، چرا که در بررسی‌های اولیه خود دچار محدودیت‌هایی بودیم».

■ کشتار کرانای

حملات هوایی آمریکا در ۴ مه ۲۰۰۹ به روستای واقع در ولایت فراه، موجب کشتار تعداد زیادی از مردم غیرنظامی افغانستان شد. اگرچه آمارهای انتشار یافته اندکی با هم تفاوت دارند، اما همه از تعداد زیادی از کشته‌ها خبر می‌دهند. حکومت افغانستان اعلام داشته است که حدود ۱۴۰ غیرنظامی در بمباران کشته شدند که در میان کشته‌ها، بیشترین آمار را زنان و کودکانی تشکیل می‌دهند که به دنبال پناهگاه می‌گشته‌اند. یک کمیسیون مستقل حقوق بشر در افغانستان، تعداد کشته‌ها را ۱۱۷ نفر اعلام کرده است. ایالات متحده عامل این حادثه را اشتباهات خود در انجام حمله هوایی عنوان کرد. واشنگتن همچنین گفت: «ناتوانی در تشخیص حضور افراد غیرنظامی و عدم جلوگیری از به حداقل رساندن آسیب‌های ناخواسته، موجب خسارات وارد به غیرنظامیان افغانستانی شده است». دولت افغانستان اعلام کرده است که در میان غیرنظامیان کشته شده در این حمله، تنها ۲۲ نفر بزرگ سال بوده‌اند و ۹۳ قربانی دیگر را کودکان تشکیل می‌دادند. این کشتار غیرنظامیان از سوی ایالات متحده به قدری واضح بوده است که حتی رسانه‌های غربی نیز نتوانستند، توجیهی برای آن بیابند. یک رسانه استرالیایی عنوان کرده است که

این حمله هوایی را می‌توان «یکی از سنگین‌ترین حملاتی عنوان کرد که تلفات غیرنظامی آن از آغاز اقدام نظامی غرب در افغانستان از سال ۲۰۰۱، کم نظیر بوده است.»^۱

■ کشتار میوند

کشتار میوند، قتل دست کم ۳ نفر از شهروندان غیرنظامی افغانستانی است. در این حادثه که در جریان جنگ افغانستان اتفاق افتاد، گروهی از سربازان ارتش ایالات متحده آمریکا، افراد بی‌دفاع را مورد حمله قرار دادند. این گروه که خود را «گروه کشتار» نامیده بود، به جوخه سوم گروهانی از گردان دوم هنگ اول پیاده نظام ارتش ایالات متحده تعلق داشتند. این افراد از اعضای پایگاهی در بخش میوند ولایت قندهار افغانستان، به شمار می‌رفتند. دادگاه نظامی در سال ۲۰۱۰، پنج عضو جوخه را با اتهام قتل سه شهروند غیرنظامی افغان و جمع‌آوری بخش‌هایی از بدن آن‌ها به عنوان غنیمت جنگی و یادگاری، مجرم تشخیص داد. علاوه بر این، هفت سرباز دیگر نیز به دلیل جرمی همچون مصرف حشیش، ممانعت از پیگیری، بازرسی و تعقیب و همچنین حمله به افشاگر حادثه که سرباز نظامی دیگری به نام جاستین استونر بود، محکوم شدند. افراد این جوخه، قربانیان خود را با قرار دادن اسلحه در کنار اجسادشان، مسلح نشان می‌دادند تا مورد تعقیب قانونی قرار نگیرند. علاوه بر اینکه، این نیروهای آمریکایی، پس از کشتن مردم بی‌دفاع افغانستانی، به اجساد آن‌ها بی‌احترامی کرده و سپس عکس یادگاری می‌گرفتند.

■ کشتار قندهار

کشتار قندهار که با نام «قتل عام پنجوایی» نیز شناخته می‌شود. در ساعات اولیه ۱۱ مارس ۲۰۱۲ رخ داد. در این حادثه یکی از گروه‌بانیان ارتش آمریکا به نام رابرت بیلز، شانزده غیرنظامی افغان را در ولسوالی پنجوایی قندهار قتل عام کرد. شش تن دیگر نیز در جریان این حادثه زخمی شدند. نه نفر از قربانیان، کودک بودند و یازده تن از آنان نیز از اعضای یک خانواده محسوب می‌شدند. این گروه‌بانی آمریکایی بعد از قتل عام، اجساد را در خانه‌ای به آتش کشید. مقامات حکومتی افغانستان با محکوم کردن این عمل مجرمانه، آن را «قتل عمد» خواندند. همچنین شورای ملی افغانستان با صدور قطعنامه‌ای، خواستار محاکمه علنی بیلز، در افغانستان شد؛ اما وزیر دفاع آمریکا، لئون پانتا، با رد این درخواست از سوی مقامات افغانستان، محاکمه سرباز آمریکایی را تنها تحت قوانین نظامی آمریکا ممکن دانست.

بیلز در ۱۶ ژوئن ۲۰۱۳، در دادگاه آمریکا در ازای ۱۶ فقره قتل عمد به اعدام محکوم نشد و قرار شد، تنها سال‌هایی را در زندان بگذراند. او در جریان محاکمه خود، اذعان کرد که نمی‌داند چرا مرتکب این کشتار شده است. اگرچه مقامات آمریکا به این نتیجه رسیدند که این قتل‌ها، عمل یک فرد بوده است؛ اما یک تیم تفحص پارلمانی افغانستان متشکل از تعدادی از اعضای شورای ملی افغانستان در ۱۵ مارس ۲۰۱۲، به این نتیجه رسیدند که «۲۰ سرباز آمریکایی» در این قتل دست داشته‌اند. هر چند که این ادعا به شدت از سوی واشنگتن تکذیب شد.^۲

۱ - اعتماد نافر جام (تاریخ بدعهدی‌های ایالات متحده آمریکا)؛ ابوذر گوهری مقدم، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، ص ۲۳۲.

۲ - اعتماد نافر جام (تاریخ بدعهدی‌های ایالات متحده آمریکا)؛ ابوذر گوهری مقدم، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، ص ۲۳۲.

■ حمله هوایی به بیمارستان قندوز

در ۳ اکتبر ۲۰۱۵، لاکهید U-AC-۱۳۰، نیروی هوایی ایالات متحده بیمارستان قندوز در شهر قندوز افغانستان را مورد حمله قرار داد. در این حمله دستکم ۴۲ نفر از مردم غیرنظامی کشته و ۳۰ نفر نیز مجروح شدند. سازمان پزشکان بدون مرز، پس از این حادثه اعلام کرد که پیش‌تر کلیه هشدارها راجع به موقعیت مکانی بیمارستان به نیروهای ائتلاف داده شده بود و این حمله، عمدی صورت گرفته است. این سازمان در ادامه حمله به بیمارستان را نقض حقوق بین‌الملل عنوان کرد و پس از آن، کادر خود را از شهر قندوز خارج کرد. در بیان علت حادثه، ابتدا نیروی هوایی ایالات متحده اعلام کرد که این عملیات برای حمایت از نیروهای آمریکایی مستقر در منطقه انجام گرفته است. مدتی بعد ژنرال جان کمپل، فرمانده نیروهای آمریکایی در افغانستان، عنوان کرد این حمله در پی درخواست نیروهای افغانستان انجام شده است. در ادامه او این حمله را یک اشتباه خواند و گفت ما هرگز به یک مجتمع پزشکی تحت حفاظت حمله نمی‌کنیم. این نقض حقوق بشر دوستانه به قدری آشکار بود که حتی کاخ سفید را نیز به واکنش واداشت. در هفتم اکتبر ۲۰۱۵، باراک اوباما، رئیس‌جمهور آمریکا، با اشتباه خواندن این حملات، از این کشتار معذرت خواهی کرد.

■ کلام آخر

این حوادث تنها بخشی از جنایات نیروهای ائتلاف به رهبری آمریکا در طول تجاوز به افغانستان بود. بر اساس آمارهای منتشر شده، در طول این جنگ، بیش از ۲۶۰۰۰ غیرنظامی به دلیل خشونت‌های مرتبط با جنگ کشته شدند. همچنین ۲۹۹۰۰ غیرنظامی نیز در شمار زخمیان این تجاوز قرار دارند. همچنین بیش از ۹۱۰۰۰ نفر، از جمله غیرنظامیان، سربازان و شبه‌نظامیان، در جریان جنگ کشته شدند. البته تعداد کسانی که از طریق علل مستقیم مربوط به جنگ کشته شده‌اند تا ۳۶۰۰۰۰ نفر نیز عنوان شده است. همه این آمارها از کشتار مردم افغانستان در طول این تجاوز سخن می‌گوید.^۱